

Eros, i hvis eget soverum landbrugsredskaberne i øvrigt var ophængt, jf. Maiuri, 1.1. s. 212, med sådan et slæng, hvis hans opgave bestod i administrativt opsyn med »forpagtere og forvaltere« (s. 86) i omegnen. Eros var snarere selv *vilicus* på denne gård – *mirabiliter* – i selve byen, hvis jorder uden for denne er blevet dyrket af folkene i Casa del Menandro.

Det er efter anmelderens opfattelse en misforståelse, at Egypten var Augustus' privatjendom (s. 51) – jf. Gnomon Idioslogos, prooemium, Res. Gest. 27 og Vell. Pat. II 39,2. At årsagen til kristenforfølgelserne var de kristnes lydighedsnægtelse over for kejserkulten turde være en unødvendig forenkling (s. 175). Da forfatteren har afholdt sig fra at udarbejde en litteraturliste, havde flere krydshenvisninger i disse nyttige afsnit skabt større bibliografisk klarhed.

F. E. Steffensen

G. O. Sayles: *The King's Parliament of England*. Edward Arnold, London 1975. 164 s.

Om Englands middelalderlige parlament er meningene så delte, at en middelvej ikke findes. Fremstillinger af dets historie bliver enten historiografiske eller sagsindlæg. Sayles' bog er det sidste, et opgør med den liberale tradition (Stubbs), der stadig har stærke talsmænd. Bogen, som især behandler tiden før 1327, bygger på de mange artikler forf. har skrevet om emnet gennem over 40 år, alene eller sammen med H. G. Richardson; den fremfører resultaterne i en ny syntese, der ikke tynges meget af detaljer; til gengæld overflødiggør den ikke de bagvedliggende artikler eller føjer nye væsentlige argumenter til polemikken mod tilhængerne af andre opfattelser (fx. Cam, Wilkinson, J. G. Edwards, McFarlane).

Synspunkterne kan sammenfattes således: Før 1327 var parlamentets funktion juridisk. Det var kongens udvidede råd, der på hans vegne dømte og vurderede petitioner. Sanktion til lovændring og beskatning kunne gives i parlamentet, men også udenfor og var ikke faste ingredienser, mens jurisdiktionen var essentiel: Parlamentet var ikke nationens politiske forsamling, men organ for kongens domsmagt, et led i kongens retsværn, hvor alle frimænd kunne fremføre klager i håb om et svar, der gav adgang til lovens støtte for den retfærdige sag. Derimod kan parlamentet ikke defineres ved sin sammensætning; det var ingen stænderforsamling med en fast kreds af mødeberettigede: Dets faste kerne var kongens embedsmænd og jurister, baronerne kunne han tilkalde eller forbigå, repræsentanter for shires, boroughs og kleresiet behøvedes ikke i parlamentet, og når de indkaldtes, var det mere for at høre og adlyde end for at bevilge (bevilling skete ofte lokalt). Før 1327 var parlamentet altså ingen konstitutionel forsamling. Men det betyder ikke, at kongen var enevældig. Til enhver tid begrænsedes han af aristokratiet, men denne begrænsning var mere et spørgsmål om kontant magtbalance end om konstitutionelle institutioner og indrømmelser. – Efter 1327 reduceredes parlamentets juridiske funktioner langsomt til fordel for politiske og lovgivningsmæssige; procedurerne ændredes, da lords begyndte at trænge de kgl. familiars og juristers tilbage i rådet, hvilket gav dem mulighed for at udnytte parlamentet til oppositionelle formål; gennem konflikterne i 14. og 15. årh. skiftedes konge og magnater til at udnytte institutionen, mens commons fortsat var betydningsløse og passive indtil reformationen.

Men denne opfattelse er ikke den eneste autoritative. For at vurdere den må man bemærke, hvordan Sayles udnytter sit materiale. Hans hensigt er at se middelalderens institutioner uden moderne briller, at se parlamentet i dets samtidige sammenhænge og ikke som kim til de repræsentative demokrati (s. 2, 11, 13, 136). Derfor bruger han

retsdokumenter og administrationsakter (som han kender bedre end nogen anden) i langt større grad end vidnesbyrdene om parlamentets rolle under de store konstitutionelle kriser. Men ligger der heri ikke en sortering af materialet, som skubber vurderingen i en bestemt retning? Endvidere: Man må iflg. Sayles ikke isolere institutionerne fra deres bredt samfundsmæssige baggrund (s. 122). Alligevel handler hans bog fortrinsvis om institutionel udvikling og procedure. Ændringer her fremkaldes af kræfter udefra, økonomiske og sociale, indrømmes det (s. 120 f.), men disse kræfter strejfs blot, og vekselvirkningen mellem dem og parlamentet antydes kun. Også heri en koncentration om den side af sagen, der stemmer bedst sammen med Sayles' opfattelse af parlamentet.

Men uanset hvordan man stiller sig til disse indvendinger: Bogen er højst læseværdig, en velformuleret og gennemtænkt opfattelse uden løse ender, fuld af gedigent stof, klar og kyndig, skrevet på et formidabelt overskud af indsigt, forfattet af en kender, der er dybt overbevist om sine synspunkters rigtighed.

Mogens Fenger

Rodney Hilton: Bond Men Made Free. Medieval Peasant Movements and the English Rising of 1381. Temple Smith, London, 1973. 240 s. £ 3.80.

Professor Hiltons hovedanliggende er en fornyet behandling af det engelske oprør 1381; men hans udgangspunkt – at de middelalderlige oprør må opfattes som symptomer på en samfundstilstand og ikke som unikke begivenheder uden indre forbindelse – har berettiget ham til i bogens første del (s. 25–134) at inddrage en undersøgelse af de nogenlunde samtidige kontinentale massebevægelser og deres forudsætninger som baggrund for behandlingen. Med denne brede baggrund vender forfatteren sig i bogens anden del til det engelske oprør. Efter en kort oversigt over »the events of the rising«, der i hovedsagen bygger på »The Anonimale Chronicle«, følger en forskningsmæssig åjourføring af oprørets baggrund, hvori indgår alle de velkendte elementer: skattetrykket, den ekspanderende centraladministration, arbejderlovgivningen, krigen, John of Gaunt o.s.v. Derefter behandles oprørets geografi, oprørsskarenes sociale sammensætning, deres allierede, oprørets organisation og mål og endelig dets virkninger for samfundsudviklingen.

Bogens mest betydningsfulde indsats ligger på to felter. For det første den konsistente analyse af oprørets geografi, hvor det – i overensstemmelse med erfaringerne fra bogens første del – konstateres, at oprøret udfoldede sig i netop de dele af landet, hvor lord-peasant relationerne var under stærkest pres fra en udviklet markedsøkonomi. For det andet den omhyggelige analyse – såvidt det sparsomme materiale tillader det – af oprørernes sociale status, der viser, at praktisk taget alle sociale lag under godsejer- og embedsmandsniveau var repræsenteret i oprørernes rækker.

Desværre – og heri ligger nok bogens væsentligste svaghed – har forfatteren ikke fundet det fornødent at gennemføre en systematisk analyse af det berettende kildemateriale indbyrdes afhængighed og tendens, skønt en sådan i høj grad er tiltrængt. Det rækker ikke blot at konstatere det selvfølgelig, at hovedparten af materialet er behæftet med en tendens mod oprørerne. Følgerne af den manglende analyse fremtræder især tydeligt i kap. 9 (Organization and Aims), hvor der ved undersøgelse af oprørernes mål frit kombineres fra snart sagt alle de berettende kilder. I denne forbindelse kunne det måske også nok have fortjent en overvejelse, om specielt Smithfield-programmet bør tages for pålydende. Wat Tylers desperate situation som følge af regeringens konsekvente indrømmelsespolitik medførte måske en opskrining af kravene så langt, at disse mere af-